

Narratiivide kasutamine pedagoogikas

Olga Schihalejev, Tartu Ülikool

1960.-ndad: lood põlu all

- Positivistlik käsitlus teadmisest
- Peatähelepanu abstraktsele mõtlemisele
- Tehnokraatlik haridusekäsitlus
 - Biheiviorism, Skinner
 - Rudolf Goldmani uuringud
 - Audio-visuaalsed õppevahendid
 - Püüid mõõdetavate õpitulemuste poole
- Tulevik = praeguste tendentside jätkumine
 - Selged eesmärgid

Tulemused

- Muinasjuttude moderniseerimine või põlu alla seadmine
- Teadmiste killustatus ja pinnapealsus
- Päheõppimine
- Tahaplaanile jääb:
 - Suuline väljendusoskus ja mõistmine
 - Metafoorne ja kujundlik mõtlemine
 - Empaatia
- Hingehariduse marginaliseerumine, õpitakse hingetuks

Teadmiste kujunemine

Biheiviorism

INFO

Meeldejätmine

Kinnistamine

TEADMINE

Kognitivism

INFO

Tõlgendamine

Seostamine

Tähenduse omistamine

TEADMINE

Jerome Bruner

- Mõtlemise kaks modaalsust:
 - Prepositiooniline mõtlemine
 - loogiline, analüütiline, abstraktne (semantiline mälu)
 - Narratiivne mõtlemine
 - Seotud kujutlusvõimega, intuiitivne, konkreetne (episoodiline mälu)
 - Identiteedi pidev konstrueerimine põimituna praegusega, mineviku mälestuste ja tuleviku lootustega
- Kognitiivne – talletada ja esile tuua infot,
- Kriitiline mõtlemine
- Ergutavad kujutlusvõimet ja loovust - liikuda uutele ideedele ja mõistmistele, loominguilisus
- Väärtushoiakud

Terviklik inimesekäsitlus

*“Me eraldame **pea südamest**. Tulemus: mõistus, mis ei tea, kuidas tunda ja südamed, mis ei tea kuidas mõelda.*

*Me eraldame **faktid tunnetest**. Tulemus: kuivad faktid, mis muudavad maailma kaugeks ja kõrvaliseks ning harimatud emotsioonid, mis taandavad tõe sellele, kuidas hetkel tuntakse.*

*Me eraldame **teooria praktikast**. Tulemus: teooriad, mil on vähe pistmist eluga ning tegevus, mida ei valgusta mõistmine.*

*Me eraldame **õpetamise õppimisest**. Tulemus: õpetajad, kes räägivad, aga ei kuula ning õpilased, kes kuulavad, aga ei räägi.”*

P. Palmer „The Courage to Teach“

Jutustuse taasavastamine 1980-ndatel

- Tähenduseloome protsess – Lugu aitab kogeda ja mõista maailma ja iseennast
- Kuulaja on aktiivne kaasjutustaja
- KOGEMUS => LUGU => KOGEMUS
- Tunded
- Ootamatud olukorrad
- Kultuuri võimalus väljendada oma maailmapilti

Narratiivi tunnused

- Kronoloogilised
- Täendusrikkad
- Sotsiaalsed, luuakse teatud auditooriumile
(Elliott, 2005)
- Me oleme kõik nii lugude jutustajad kui lood, mida räägime
(McAdams, Josselson, Lieblich, 2006)

Hea loo iseloomulikud jooned

- Arengujoon (nn punane lõng)
- Põnevus
- Lugu haarab tundeid
- Peategelane - Keegi, kellega miskit juhtub (samastumisvõimalus)
- Kannab (üldnimelikku) kogemust, millega saab samastuda: “*See on minu lugu, ma pole üks!*”
- Sõnum on jutus eneses, on ruumi kuulaja oma tõlgendusvõimalusele.

Loo kuulamisel sündivad kujutuspildid

- arendavad **loovust, kujutlusvõimet** ja jätavad sellele ruumi
- on **isikupärased**
- on **turvalised**

Mida silmas pidada?

- Välised asjaolud
- Lühilauseid
- Otsene kõne
- Vaatlejaroll
- Küsimused

Peategelane

- annab samastumise võimaluse
- peab selguma kohe loo algul (lisada mõni iseloomulik detail!)
- lugu jutustatakse tema silmade läbi
- teda ei tohi jutustuse käigus muuta

Jutustuse ülesehitus

- **Sõlmitus**
 - peategelase tutvustamine
 - probleemipüstitus
 - tegevuse käivitamine
- **Sündmustik**, astmeline pinge kasv
- **Kriis**
 - asi on väljapääsmatu
 - kriisi ei saa liiga pikalt venitada
- **Lahendus**
 - peaks mõjuma üllatusena
- **Lõpetus**
 - tuleneb lahendusest
 - pingete mahalaadimine
 - võimalik seos sõlmitusega

Lugusid kuulates ja nende üle mõeldes:

- Kujunevad väärtushinnangud ja hoiakud
- Mõtestab maailma ja iseennast
- Arenevad kommunikatiivsed oskused
- Areneb fantaasia
- Edeneb kriitiline mõtlemine
- Kasvab maailma mitmekesisuse hoomamine
- Toimub ettevalmistus uuteks ja tundmatuteks olukordadeks
- Korrastatakse oma sisemaailma
- Lugude abil mõeldakse ja meenutatakse

Ainult inimene ... on loom, kes pajatab lugusid. Kuhu ta ka ei läheks, ta ei taha endast jätta maha sogsast kiiluvett ega tühja ruumi, vaid lugude kindlust pakkuvaid poisid ja rajamärke. Ta peab lugusid edasi pajatama. Kuni lugu jätkub, on kõik korras.

Foto: Ain Leetma

(Graham Swift "Vete maa")